



Examensarbete i mat- och måltidskunskap, kurs MM173G
15 hp, VT 2016

Måltidspedagogik i förskolan

Reflektioner från nyckelpersoner inom
förskolan i Uddevalla kommun

Johanna Andersson och Marie Hansson Persson

Sektionen för lärande och miljö

Författare / Author

Johanna Andersson och Marie Hansson Persson

Titel / Title

Måltidspedagogik i förskolan - Implementering i Uddevalla kommun / Meal education in preschool - Implementation in Uddevalla municipality

Handledare / Supervisor

Karin Höijer / Hanna Sepp

Examinator / Examiner

Elisabeth Rothenberg

Sammanfattning

Inledning: Många barn i Sverige tillbringar mycket tid i förskolan och äter därför flera av dagens mål inom verksamheten. Barnens matvanor och preferenser har visat sig vara avgörande för framtida matvanor och tillhörande hälsa. Måltidspedagogik har tillämpats som ett arbetssätt i Uddevallas kommunala förskolor för att använda maten som verktyg i den pedagogiska verksamheten.

Syfte: Att undersöka möjligheter och hinder för att införa måltidspedagogik i förskolan i Uddevalla kommun samt hur resultatet av ändrat arbetssätt upplevs av nyckelpersoner.

Material och metod: Individuella kvalitativa intervjuer samt en fokusgrupp har gjorts med nyckelpersoner inom de kommunala förskolorna. Intervjuerna ljudupptogs för att sedan transkriberas och analyseras genom det kvalitativa analysprogrammet MAXQDA. Som struktur vid analysen av insamlad data används Kingdons PSA-modell för att tolka implementeringsprocessen.

Resultat och slutsatser: Resultatet visar att nyckelpersonerna upplever implementering av måltidspedagogik som positivt. Det är ett enkelt och lustfyllt arbetssätt som skapar ett gemensamt förhållningssätt kring mat och måltid för både vuxna och barn i förskolan värld. Flera faktorer samspelade för att en förändring av arbetssätt skulle kunna ske. Dock krävs fler studier för att fastställa om processen kan ske på samma sätt i andra kommuner.

Ämnesord: Barns matvanor, Måltidspedagogik, Pedagogisk måltid, Sapere, Förskola, Implementeringsprocess

Abstract

Introduction: Today, many children spend a lot of their time in preschool and therefore consume several of their daily meals outside the home. Food habits and preference for special foods have been shown to be of significant importance for children's eating habits and their future health. In Uddevalla municipality, meal education has been a way to incorporate food as an important tool in the preschools' daily pedagogical situation.

Objective: To analyze possibilities and obstacles for the implementation of meal education in preschool in Uddevalla Municipality and how the results of changed practices are experienced by key individuals.

Materials and methods: Individual qualitative interviews together with a focus group were conducted with key persons from the municipal preschools. The recorded interviews were thereafter transcribed and analyzed by qualitative analysis program MAXQDA. Kingdon's PSA model was used as a structure to construe the implementation process of meal education.

Results and conclusion: The result shows that key persons experience the implementation of meal education as positive. It is an easy and pleasurable approach that creates a united attitude around food and meal for both adults and children in the preschool world. Several factors interact so that a change in work method could take place. However, more studies are required to determine whether the process can be done in the same way in other municipalities.

Keywords: Children's eating habits, Meal education, Pedagogical meal, Sapere, Preschool, Implementation process

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	4
Förord	5
Inledning	6
Syfte	7
Bakgrund	7
Matskepsis	7
Måltidspedagogik i förskolan	8
Sapere	9
Arbetet i Uddevalla kommun	10
Implementering av nytt arbetssätt	10
Material och metod	12
Förförståelse	13
Individuella intervjuer	13
Fokusgrupp	14
Bearbetning och analys	16
Etiska överväganden	18
Resultat	19
Förutsättningar för implementering av måltidspedagogik	19
Enkelt & roligt - måltidspedagogik som arbetssätt	23
Implementeringens fotavtryck i helhet	23
Maktförskjutning mellan barn och föräldrar	23
Äta med alla sinnen - om glädje och lust	24
Konsten och privilegiet att uttrycka sig med ord	25
Kunskapsökning och förändrat förhållningssätt	26
Motstånd för implementering	27
Diskussion	27
Metoddiskussion	28
Reflektion över etiska aspekter	29
Resultatdiskussion	30
Framtida forskning kring ämnet	32
Slutsats	33
Referenslista	34
Bilagor	36
Bilaga 1. Information till intervjupersoner	36
Bilaga 2. Frågeguide	37

Förord

Intresse uppstod när vi läste kursen *Måltidspedagogik i förskolan* vid Högskolan Kristianstad (HKR) då vi upplevde att ämnet hade stor relevans inom mat- och måltidsområdet. Marie läste kursen 2014 och Johanna 2015. Det vi fastnade för var dels idén om att etablera goda matvanor och lustfylld inställning till mat redan hos små barn för att skapa en röd tråd som genomsyrar medvetna matval genom hela livet. Men också att arbetssättet öppnar upp för att ge barnen chans att styra över sin egen smak, vilket visar sig i ett mer avslappnat sätt att förhålla sig till mat och därigenom också bättre matvanor.

Under studiens arbetsgång har fördelningen av uppgifter varit jämn då vi båda arbetat under samråd med alla delar av arbetet. Båda har letat efter bakgrundslitteratur och passande teorier, varit delaktiga i intervjuer, läst igenom transkriberingar, bearbetat, analyserat och kodat material samt fullbordat uppsatsen.

Studien har gjorts på uppdrag av Läromat genom Hanna Sepp. Läromat arbetar med att utbilda pedagoger och kockar i måltidspedagogik för att dessa i sin tur ska kunna sprida kunskapen vidare på sin arbetsplats, i sin hemkommun och liknande. Sepp är författare till boken *Måltidspedagogik - mat- och måltidskunskap i förskolan* (2013) och har tillsammans med sin kollega Susanne Thorén introducerat arbetssättet kring ämnet runt om i Sverige på olika förskolor. Sepp är också universitetslektor i mat och måltidskunskap vid HKR och biträdande handledare för denna studie tillsammans med vår huvudhandledare Karin Höijer.

Avslutningsvis vill vi tacka samtliga intervjudeltagare i Uddevalla kommun för att ni ställt upp och medverkat som informationskällor till vår studie. Vi vill också rikta ett tack till våra handledare Karin Höijer och Hanna Sepp för vägledning under arbetets gång.

Inledning

I Sverige tillbringar många barn en del av dagen på förskolan. Hösten 2015 var nästan en halv miljon barn inskrivna i förskolan, 83 % av alla barn i åldern 1-5 år (Skolverket, 2016). Det innebär att minst en av barnets måltider intas på förskolan, troligtvis äter många barn fler måltider på förskolan än hemma på vardagarna. Det är därför viktigt att förskolematen är näringsrik och ger barnen energi för lek och inläring. Utanför förskolan äter en del barn en för näringsfattig kost med för lite frukt och grönt, för lite fiber och för mycket socker i form av godis, snacks och läsk (Livsmedelsverket, 2015a). Dessa faktorer kan i sin tur leda till bristsjukdomar och även till övervikt och fetma, vilka är tillstånd som bidrar med ökad risk för att utveckla exempelvis typ 2-diabetes och hjärtkärlsjukdomar som vuxna (Janson, 2012; Livsmedelsverket, 2015a). Här kommer förskolans och även måltidens pedagogiska roll in.

Tiden på förskolan är en viktig tid i barnens liv eftersom den infaller under den period då barnet utvecklas mycket. Grunden läggs för framtiden, både vad gäller fortsatt utveckling och vad gäller barnets syn på mat. Under dagen på förskolan har pedagogerna stor möjlighet till att hjälpa barnen hitta bra matvanor, att bekanta sig med olika råvaror och maträtter samt utveckla ett lustfyllt förhållningssätt till mat (Livsmedelsverket, 2015a). Livsmedelsverkets råd kring *Bra mat i förskolan* har nyligen uppdaterats och är nu ute på remiss men häri understryker man vikten av och framförallt möjligheterna med den pedagogiska måltiden (Livsmedelsverket, 2016). I förskolans läroplan står det att förskolan har i uppgift att främja lärande och i detta ligger allt från naturvetenskap till språk, bild och form, musik och rörelse samt miljö- och naturvårdsfrågor (Skolverket, 2010). En integrering av mat och måltider i förskolans dagliga pedagogik exempelvis genom egen odling kan lätt uppfylla flertalet av verksamhetens pedagogiska mål samtidigt som arbetet skapar förutsättningar för att lära barnen goda matvanor och ett hållbart tänkande kring jordens resurser (Livsmedelsverket, 2016). Måltidspedagogik är ett arbetssätt som utformats för att nå upp till ovanstående mål. Arbetssättet ger förskolebarnens möten med mat och livsmedel chans att ske under pedagogiska förhållande. I Uddevalla kommun har man sedan en tid tillbaka integrerat detta förhållningssätt i stora delar av den kommunala förskoleverksamheten.

Syfte

Att undersöka möjligheter och hinder för att införa måltidspedagogik i förskolan i Uddevalla kommun samt hur resultatet av ändrat arbetssätt upplevs av nyckelpersoner.

Bakgrund

Måltidspedagogik är ett tämligen nytt ämne inom forskningen och därför finns det ingen större mängd litteratur kring långvarigt, systematiskt arbete med måltidspedagogik i förskolan. Däremot finns en del studier kring barns matvanor, hur till exempel neofobi (rädsla för nya saker) påverkar intaget av frukt och grönt och kring olika metoder som kan användas för att minska motståndet mot okända livsmedel. I bakgrunden presenteras nämnda studier om barns skepsis mot ny mat, måltidspedagogikens bakgrund och Sapere-metoden. Avslutningsvis presenteras en modell för implementering av nya arbetssätt.

Matskepsis

Alla barn genomgår perioder där de är skeptiska till att prova nya maträtter eller smaker och föremålet för skepsisen kan variera under uppväxttiden – broccoli kan vara fruktansvärt i flera månader tills den en dag accepteras medan paprika inte längre är ätbart och så vidare. Det kan vara en utmaning att få barn att äta varierat när de är avogt inställda till exempelvis fisk eller kikärtor eftersom barn tycker om det de känner igen. Uttalad och stark rädsla eller tveksamhet för nya livsmedel kallas neofobi och kan innebära ett begränsat livsmedelsval med lågt intag av framförallt frukt och grönt, något som kan leda till felaktiga och ohälsosamma matvanor i framtiden (Hausner, 2005; Mustonen & Tuorila, 2009). Ett sätt att komma till rätta med livsmedelsaversion är att exponera barnen för många olika livsmedel under en längre tid och presentera maten på ett positivt och lockande sätt (Cooke, 2007). Att se andra barn och vuxna lägga upp nya livsmedel på sina tallrikar och sedan prova dem kan väcka ett barns nyfikenhet och därmed också öka viljan att prova själv. Om andra måltidsdeltagare uttrycker entusiasm och gillande genom att exempelvis beskriva sötman hos en frukt, är det skeptiska barnet mer benäget att äta samma typ av mat vid måltiden (Hendy & Raudenbush, 2000). Ju mer barnet får möta olika livsmedel i olika former, till exempel genom att få lukta, känna och

lyssna, desto större är chansen att barnet får en mer positiv inställning till mat (Sepp, 2013; Livsmedelsverket, 2016). Dazeley och Houston-Price (2015) visar i sin rapport att barn i större grad vill äta livsmedel som de tidigare har fått känna på eller hanterat på andra sätt. Att få hjälpa till i köket med olika typer av matlagning kan öka viljan att äta eftersom barnet då skapat maten själv och vet vad som finns i. Exponering i form av odling i kombination med diskussioner kring frukt och grönt och hur de växer, har visats sig förbättra barns acceptans för olika grönsaker mer än endast utbildningsprogram i form av teoretisk kunskap (Morris & Zidenberg-Cherr, 2002).

Måltidspedagogik i förskolan

Uppdraget för förskolans verksamhet är enligt *Läroplan för förskolan* (Skolverket, 2010) bland annat att skapa en grund för ett livslångt lärande, att på ett roligt och pedagogiskt vis hjälpa barnet i dess utveckling och bidra till att fostra ansvarskännande och demokratiska människor. Ett sätt att uppnå detta är att använda sig av måltidspedagogik som förhållningssätt för förskolans dagliga arbete. Måltidspedagogik är ett jämförelsevis nytt begrepp och introducerades i Sverige av Hanna Sepp i boken *Måltidspedagogik- mat- och måltidskunskap i förskolan* som riktar sig till pedagoger och andra som vill arbeta praktiskt med barn och måltidspedagogik (2013). Det betyder att mat och måltider genomsyrar och vävs in i allt som görs på förskolan, alltifrån hur lunchen ska serveras och hur de vuxna ska förhålla sig till mat och måltider till hur de olika läroplansmålen kan uppfyllas. Mat och måltider blir med detta arbetssätt själva grunden och används som verktyg i det pedagogiska arbetet oavsett om det handlar om matematik, musik eller sensorik (Livsmedelsverket, 2016). Förskolans läroplan innehåller ett antal mål som den pedagogiska verksamheten ska uppnå däribland att barnen ska uppmuntras i sin nyfikenhet och på ett lustfyllt sätt få utveckla sin självständighet och sin förmåga att uttrycka sig (Skolverket, 2010), vilket kan göras på olika sätt exempelvis genom att barnen kan få komma in i köket och delta i matlagningen. En engelsk studie påpekar att det finns tydliga kopplingar mellan barns sociala och känslomässiga utveckling och måltiderna på förskolan, eftersom barnet då får öva olika färdigheter såsom hjälpa till med dukning eller servera kompisarna (Lloyd-Williams, Bristow, Capewell & Mwatsama, 2011). Köket kan också användas för att utföra olika experiment kring mat

och livsmedel såsom vad som händer när bröd jäser eller när man poppar popcorn och på så sätt få barn att utforska naturvetenskap, matematik och kemi, vilket ingår som mål i läroplanen (Sepp, 2013; Skolverket, 2010). För att tydliggöra det ekologiska kretsloppet för barnen kan förskolan arbeta med odling. Även om det är ont om utrymme kan barnen odla i krukor, burkar eller liknande inomhus för att få en förståelse för var vår mat kommer från och det går att åskådliggöra vad som händer efter måltiden med skal och matrester genom att ha kompost ute eller i miniversion inomhus (Sepp, 2013; Livsmedelsverket, 2016). Studier har visat att odling på förskolan även kan påverka föräldrarna och matvanorna i hemmet då barnen visar och berättar om sina grönsaker och frukter och tar initiativ till att be om frukt och grönt exempelvis vid livsmedelsinköp tillsammans med föräldrarna (Sharma, Hedberg, Skala, Chuang & Lewis, 2015). I studier med skolbarn har odling visat sig ge positiva effekter även på områden såsom självförtroende, förståelse för naturens kretslopp och lust till lärande (Wistoft, 2013).

Sapere

Ett måltidpedagogiskt synsätt ger barnet rätt att själv bestämma vad hen tycker är gott, hur mycket hen vill smaka av en maträtt och ger utrymme för ett flexibelt arbetssätt där barn får lov att tycka olika, vara olika. Genom att använda Sapere-metoden kan mötet med olika livsmedel bli en lustfylld upplevelse som skapar nyfikenhet. Sapere betyder att smaka och att kunna och metoden innebär att barnen får använda alla sina fem sinnen i kontakten med mat samt att de får öva upp ett ordförråd för att kunna beskriva sina sinnesintryck (Livsmedelsverket, 2015). Metoden bygger på det franska ”*Le Goût de L'enfant*”, ett utbildningsprogram som syftar till att exponera barn för olika livsmedel och genom sensoriska övningar påverka barnens matvanor i en positiv riktning (Dazeley, Houston-Price & Hill, 2012). Det finns ett antal studier kring huruvida olika interventionsmetoder kan påverka barnens matvanor i en positiv riktning. En pågående norsk studie av Helland, Bere och Øverby (2016) fokuserar på Sapere-metodens möjligheter att minska neofobi gällande mat, förbättra variationen i barnens matval, förbättra sättet på vilket förskolepersonal och föräldrar försöker få barn att äta olika livsmedel samt minska övervikt och fetma hos barn. Andra studier har kommit fram till att sensorisk utbildning har en effekt på neofobi och matskepsis, även om det inte är tydligt hur länge effekten sitter i vid kortare interventioner (Reverdy, Chesnel, Schlich,

Köster, & Lange, 2008). Även andra aspekter av barns utveckling kan påverkas av sensorisk träning. Den så kallat emotionella intelligensen, såsom förmågan till samarbete, acceptans och lyhördhet för andras upplevelser, kan tränas genom utbildningsprogram med sensoriska övningar (Kim & Chung, 2014).

Arbetet i Uddevalla kommun

Uddevalla kommun, beläget norr om Göteborg, deltog under våren 2015 i ett projekt under ledning av utbildningsföretaget Läromat som innefattade arbete med måltidspedagogik i de kommunala förskolorna. *Steg 1* i projektet involverade cirka 300 personer, både pedagoger och kökspersonal. Först ut var fyra förskolor som aktivt arbetade under handledning och uppföljning under projektets gång (Jägerbrand, 2016a). Flera förskolor utanför projektet intresserade sig för måltidspedagogik och arbetssättet har spridits vidare till flera av kommunens förskolor. Efter avslutat projekt gavs möjligheten att ansöka om ytterligare projektpengar från *Hälsopolitiska rådet* för att fortsätta med projektet i *Steg 2*. Parallellt med implementeringen av måltidspedagogik i kommunen pågår ett forskningsprojekt kring "*Månadens grönsak*". I korthet går forskningsprojektet ut på att verksamheten arbetar med en utvald grönsak under 4 veckor. Grönsaken presenteras för barnen i olika former, dels i måltidssituationen som olika rätter och tillbehör, men också i den övriga verksamheten i form av pedagogiskt material. Vid projektets slut mäts sedan om barnens preferenser för utvald grönsak har ökat (Jägerbrand, 2016b). I dagsläget arbetar 15 förskolor aktivt med måltidspedagogik och gör därmed Uddevalla till den första kommunen i Sverige som kontinuerligt använder detta arbetssätt (Johansson, 2016).

Implementering av nytt arbetssätt

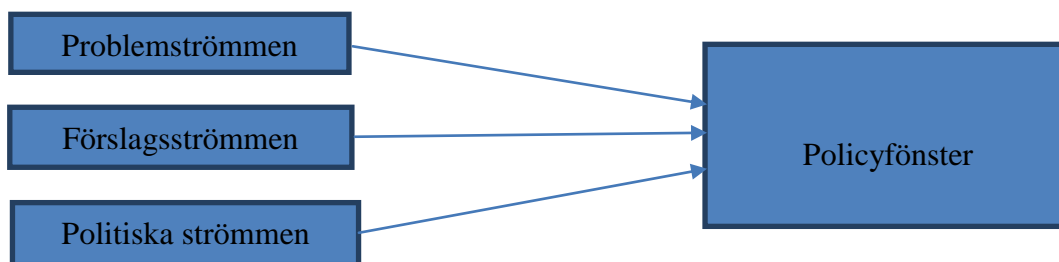
Många organisationer och företag försöker införa nya sätt att arbeta men det är inte alltid det lyckas. Ibland finns det eldsjälar som brinner för en idé och vill förändra men idén sprids inte vidare, det finns inget gehör. Kanske handlar det om föräldrar som vill förbättra en lek miljö för sina barn men upplever att politiker aldrig lyssnar. Vad är det som gör att vissa förslag och idéer får genomslag och faktiskt genomförs? I en studie av Altin, Boldeman, Kvist Lindholm, Wejdmark & Lättman-Masch (2015), där man har

studerat implementeringen av hälsofrämjande miljö i förskola genom folkhälsoprojektet SPRING, beskrivs den amerikanske statsvetaren John Kingdons teori *Policy Streams Approach* (PSA). Den består av tre olika strömmar; Problem, Förslag och Politik. När plats och tid stämmer och alla dessa tre strömmar möts kan ett möjlighets fönster öppnas där förändringar är genomförbara. Det är en ständigt pågående process där många olika förslag kan existera parallellt (Altin et al, 2015). Guldbrandsson och Fossum tolkar i sin artikel Kingdons tre strömmar på följande sätt (2009):

Problemströmmen: Det finns ett problem som är viktigt att lösa. Detta problem måste avgränsas och formuleras på ett tydligt sätt.

Förslagsströmmen: Idéer och tankar kring hur problemet kan lösas. Här formuleras konkreta genomförbara förslag för att skapa en förändring.

Politiska strömmen: Politiska frågor och processer som påverkar förslagen och deras genomförbarhet exempelvis pengar avsatta för projekt.



Figur 1.1 Policy Stream Approach (Altin et al, 2015)

Både Altin et al (2015) och Guldbrandsson och Fossum (2009) tar upp Kingdons begrepp *Policyentreprenörer*. Dessa är personer som är väldigt aktiva med att sprida och kommunicera sina idéer på olika sätt och arbetar för att de ska sättas upp på den politiska agendan.

Policyentreprenörer: Personer som verkar i både problem- och förslagsströmmen och ofta ligger bakom konkreta lösningar, något som är förutsättningen för att beslutsfattare ska ta tag i frågan. De besitter minst en av följande egenskaper:

- De har förmågan att göra sig själva till språkrör för andra och de innehar en beslutsfattande position eller besitter expertkunskap i frågan.
- De har ett kontaktnät inom den politiska sfären och/eller god förhandlingsförmåga.

- De är ihärdiga, det vill säga beredda att lägga ner mycket tid och kraft för att föra ut sina idéer och lösningar på alla möjliga sätt och i flera olika fora och på så sätt vinna stöd för sina förslag. Detta är den viktigaste egenskapen för en policyentreprenör.

Material och metod

Detta avsnitt är uppdelat i fem delar. Först kommer en genomgång av hur materialet samlats in och vilken metod som använts. Därefter följer rubrikerna; *Förförståelse*, *Individuella intervjuer*, *Fokusgrupp* och *Bearbetning och analys*.

För att få en inblick i hur nyckelpersonerna i de kommunala förskolorna upplevde implementeringen av måltidspedagogik gjordes semistrukturerade kvalitativa intervjuer på kommunens förskolekontor som underlag för studien. Totalt gjordes fyra enskilda intervjuer och en intervju i form av en fokusgrupp med fem deltagare. Intervjudeltagarna för studien valdes ut i samarbete med Hanna Sepp, utifrån deras varierande yrkesroll inom förskolan. Förskolechef, Verksamhetschef över Förskolekontoret, Kostadministratör och en Förskolepedagog som också är diplomerad Måltidspedagog (genomgått *Läromats* utbildningar i måltidspedagogik), är de yrkesroller som valdes för att få en bredare uppfattning om upplevelser kring implementeringen av ämnet måltidspedagogik. Samtliga intervjupersoner har tidigare varit i kontakt med Sepp angående måltidspedagogik och fanns därför också tillgängliga för vidare studie kring området. Det innebär att ett sannolikhetsurval har använts då det avgörande urvalskriteriet var samtliga intervjupersonernas hade möjlighet att påverka verksamheten på ett övergripande sätt samt hade insikt och praktiska erfarenheter av implementeringen (Bryman, 2011). Samtliga intervjupersoner informerades skriftligt via mail innan intervjutillfällena (se Bilaga 1). På grund av geografiska avstånd tillfrågades samtliga deltagare om godkännande att bli kontaktade för återkoppling via telefon och/eller mail. Intervjuernas upplägg diskuterades och designades gemensamt av båda författarna. Frågeguiderna utvecklades med mål att få reda på nyckelpersonernas upplevelser av måltidspedagogik. Detta gjordes under huvudrubrikerna: *Innan*, *Praktiskt arbete*, *Observationer i verksamheten* och *Reflektioner/framtiden*. Pilotintervju i större skala uteblev,

intervjuunderlaget testades däremot på författarna själva för att få en uppfattning om tidsåtgången.

För att författarna skulle få en chans att bekanta sig med den intervjuades roll inom kommunen, började varje intervju med en kort presentation gällande bakgrundsfakta som hur länge man varit anställd och ansvarsområde på befintlig position (Bryman, 2011). Båda författarna var delaktiga vid samtliga intervjutillfällen, men ansvaret varierade mellan moderator och observatör. Moderatören ledde intervjun och fokuserade på att hålla ett levande samtal medan observatören förde anteckningar och ställde kompletterande frågor vid behov. Denna metod presenterades för deltagaren innan intervjun startade och användes för att bibehålla fokus på intervjuens tema, men också för att anpassa intervjun något efter intervjupersonens respons (Bryman, 2011). Trots att anteckningar togs av observatören under samtliga intervjuer, kan skiftningar i språk och tonläge visa sig på olika sätt skriftligt och muntligt. Betydelsefull information kan därmed gå förlorad (Bryman, 2011). Det gjordes därför ljudupptagning med bandspelare under intervjuerna för att underlätta för författarna vid transkribering och analys.

Förförståelse

Båda uppsatsförfattarna har läst kursen *Måltidspedagogik i förskolan - 7,5hp*, som tidigare gavs vid HKR. Därför var båda införstådda med arbetssättet och hade en positiv inställning till måltidspedagogik. Detta förmedlades under intervjuerna dels genom kommentarer och dels med kroppsspråk, nickningar, hummanden och liknande. Författarna var också insatta i Uddevalla kommuns förvaltningsstruktur. *Kostenheten* och *Enheten för Barn och Utbildning* är separerade och har olika verksamhetschefer.

Individuella intervjuer

Fyra kvalitativa intervjuer gjordes individuellt med totalt fyra intervjupersoner. Denna typ av intervju valdes för att få en djupare inblick i arbetet kring måltidspedagogik sett ur fyra olika yrkesrollers synvinkel. Den avsatta tiden för intervjuerna var 60 minuter, men slutlig intervjutid varierade mellan 25 - 65 minuter. Utifrån intervjupersonens specifika yrkesroll utformades en semistrukturerad frågeguide med öppna frågor men med

gemensamma huvudrubriker (se Bilaga 2). Alla frågor ställdes men ordningen varierade från intervju till intervju och baserades på intervjudeltagarens svar (Bryman, 2011). Huvudrubrikerna fungerade som teman som användes under intervju som stöd till frågorna. Frågorna var formulerade utifrån deltagarens kontakt med måltidspedagogik, men berörde samma ämnen oberoende av intervjupersonens yrkesroll.

Tabell 1.1 Presenterar under kodnamn intervjudeltagarna för gjorda individuella intervjuer. Kodnamnen är slumpmässigt framtagna i alfabetisk ordning.

Kod	Titel	Ansvarsområde	Anställd i kommunen under samma titel (år)
Anita	Förskolechef	Chef över 2 förskolor	7
Bodil	Verksamhetschef på Förskolekontoret	Samtliga kommunala förskolor	2
Christoffer	Förskolepedagog	Måltidspedagogik	12
Denise	Kostadministratör	Kontaktperson till kockar & kockerskor	8

Fokusgrupp

Studiens fokusgrupp gjordes med fem deltagare (se Tabell 1.2). Den avsatta intervjutiden för fokusgruppen var 90 minuter men avslutades efter 70 minuter efter moderatorns konstaterande av mättnad, det vill säga att det inte kom upp några nya ämnen i samtalet (Bryman, 2011). Antalet deltagare för intervjun ansågs rimligt med tanke på intervjuens huvudsakliga innehåll. En större grupp skulle kunna hämma deltagarna att ta upp saker de inte känner sig tillräckigt kunskapsbenägna om (Bryman, 2011). Samtliga medverkande i fokusgruppen kände varandra sedan innan vilket kan ha haft en betydande roll för att deltagarna skulle känna sig trygga i att uttrycka sina åsikter. Antalet deltagare sågs som optimalt eftersom alla fick komma till tals. Ursprungstanken med fokusgruppen var att samla flera deltagare med samma arbetstitel, i detta fallet Förskolechef, för att diskutera utifrån samma perspektiv. En av de tänkta deltagarna fick dock förhinder att medverka, och blev ersatt av kommunens Skolutvecklare med ansvarområde Förskola. Hennes arbetstitel innan nuvarande var Förskolepedagog och bedömdes därför vara lämplig att ha med i fokusgruppen.

Fokusgrupp som intervjumetod valdes som komplement till de individuella intervjuerna för att se hur personer med samma yrkesroll arbetar och samspelar kring området Måltidspedagogik, då denna typ av intervjumetod lockar fram diskussioner och ämnen då deltagarna påverkas av varandra (Bryman, 2011). Frågeguiden till fokusgruppen utformades som diskussionsfrågor för skapa ett samtal snarare än en strukturerade gruppintervju (se Bilaga 2). Frågorna presenterades för deltagarna genom visuella färgkodade rubriker (se Bild 1.1), där moderatorn sedan formulerade frågor kring ordet på kortet och ämnet Måltidspedagogik. Dessa skapades för att undvika att intervjupersonerna svävade iväg från temat, och om detta hände underlätta för moderatorn att återgå till ämnet (Bryman, 2011).

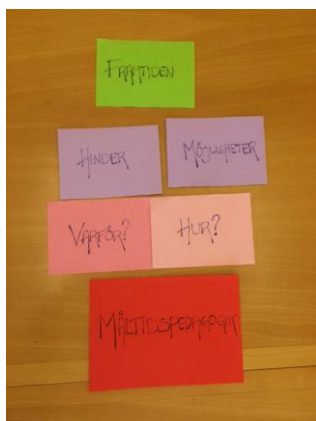


Bild 1.1 Presenterar de visuella färgkodade rubriker som användes vid fokusgruppen. Rubrikerna läses högst upp från vänster: Framtiden, Hinder, Möjligheter, Varför?, Hur? och Måltidspedagogik

Tabell 1.2 Presenterar under kodnamn intervjudeltagarna för gjord fokusgrupp. Kodnamnen är slumpmässigt framtagna i alfabetisk ordning. Samtliga kodnamn börjar på E för att spegla att alla deltagarna medverkade i samma fokusgrupp.

Kod	Titel	Ansvarsområde	Anställd i kommunen under samma titel (år)
Erika	Förskolechef	Chef över 3 förskolor	9
Eivor	Förskolechef	Chef över 2 förskolor	8
Elin	Skolutvecklare	Förskolans utveckling	2
Elisabeth	Förskolechef	Chef över 3 förskolor	8
Elsa	Förskolechef	Chef över 2 förskolor	12

Bearbetning och analys

Via Summon HKR har följande sökord använts för att finna vetenskapliga artiklar och andra källor: *food and children preschool, children's thinking about food and eating, food education, neofobi, måltidspedagogik, policy stream approach, sensory education*. Utifrån referensförteckningen i de funna artiklarna har nya källor hittats och använts.

Kingdons PSA-modell, så som den beskrivs i artikeln av Altin et al (2015) (se avsnittet: *Implementering av nytt arbetssätt*), används som struktur vid analysen av insamlad data för att tolka implementeringsprocessen genom att:

- Identifiera de faktorer som sågs som problemen i verksamheten (*problemströmmen*).
- Hitta aktiviteter och lösningar inom verksamheten som kan ses som förslag (*förslagsströmmen*).
- Hitta den underliggande politiska viljan i form av stödåtgärder (*politiska strömmen*).

Policyfönstret som öppnas likställs med hur nyckelpersonerna upplever den nuvarande situationen kring arbetet med måltidspedagogik, vilka möjligheter och hinder som varit aktuella. I denna uppsats är samtliga intervjupersoner nyckelpersoner men inte alla nyckelpersoner är policyentreprenörer (se mer under resultat).

För analysarbetet har en steg-för-steg-guide av Clark och Braun (2006) används för att ge struktur till analysprocessen. Guiden har sedan sammanställts i tabellform (se Tabell 2.1) för ge en överskådlig bild över arbetsföljden. I slutet av stycket presenteras ett utdrag av koder, det vill säga betydelsebärande ord, som hittats under analysen.

Samtligt material transkriberades med intervjuerna uppdelade mellan författarna. All transkriberad text lästes därefter, samtidigt som den tillhörande inspelade intervjun avlyssnades. Detta kontrollerades av båda författarna för att utelämna eventuella luckor i den transkriberade texten. Allt transkriberat material skrevs sedan ut och lästes ytterligare en gång, denna gång utan att lyssna på ljudfilerna. Under tiden markerades intressanta koder i texten och identifiering av återkommande begrepp gjordes med kommentarer som antecknades i marginalen (Bryman, 2011). Båda författarna läste samtliga

transkriberingar, men markerade koder med olika färger för att separera och identifiera olikheter och/eller likheter. Arbetet gjordes i sällskap av varandra vilket därmed lämnade plats för diskussion och jämförelse under kodningens gång för att komma fram till gemensam grund.

Likvärdiga koder placerades därefter tillsammans i en grupp. Grupperna användes sedan i Mindmap under gemensamma teman. Huvudrubriken placerades i mitten och därefter drogs streck mellan huvudrubrikerna och deras passande koder. Utifrån gjorda Mindmaps med olika teman, lästes allt material igen för att kontrollera att koderna och temana var relevanta och rätt för uppsatsen. I detta skedet matades all data in i det kvalitativa analysprogrammet MAXQDA. I programmet kopplades teman samman med modellen för implementering (PSA-strömmarna) och bildade större och övergripande teman. Relevanta koder som hittades var: *Barns utveckling, Självbestämmanderätt, Medinflytande, Äta själv, Kunna själv, Yrkesmässig utveckling, Samarbete mellan yrkesgrupper, Demokrati, Kompetensutveckling (barn och vuxna), Lust, Glädje, Komma uppifrån, Bidrag.* Tolkningen av koderna gav ett gemensamt tema: Enkelt och roligt. Med detta tema som ursprungspunkt analyserades, tolkades och skapades utformningen av resultatet utifrån PSA-modellen (se Tabell 2.1). Relevanta citat plockades ut och placerades i resultatet för att koppla till syftet och bakgrunden för ämnet.

Tabell 2.1. Tolkning av steg-för-steg-guide över tillvägagångssättet av den analytiska processen. (Clarke & Braun, 2006)

Analysens skede		Beskrivning av processen
1.	Bekanta dig med insamlad data	Lyssna på inspelat material, transkribera, diskutera gemensamt kring intervjuer och data.
2.	Hitta och identifiera koder	Läs igenom materialet flera gånger, stryk under koder av intresse.
3.	Sök efter teman	Lägg ihop koder och skapa eventuella teman via användning av Mindmap.
4.	Granska teman	Utifrån Mindmaps läsa igenom hela materialet och kontrollera att valda teman är relevanta.
5.	Fastställ och namnge teman	Genom användning av MAXQDA hitta och koppla tema/teman på högre nivå till vald teori.
6.	Utforma rapport	Utifrån de mer omfattande tema/teman analysera och skriva analystext och hitta stärkande citat. Koppla till syfte och bakgrund.

Etiska överväganden

Detta avsnittet är tolkat och utformat för att tillgodose ramarna inom Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vid denna typ av forskning; Informationskravet, Samtyckeskravet, Konfidentialitetskravet och Nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 1990).

Innan studien startade skickades ett informationsmail ut till alla intervjudeltagare. I mailet fick deltagarna information om studiens syfte, användningsområde och hur resultatet från intervjuerna skulle hanteras. De informerades om att ljudupptagning skulle ske under intervjuerna och att deltagande i intervjuerna var frivilligt. Deltagarna fick även veta att de hade friheten att avbryta deltagandet vid vilken tidpunkt som helst och att allt de sade skulle vara konfidentiellt. I början av varje intervju gavs samma information muntligt. Deltagarna informerades också om att det endast var uppsatsförfattarna som skulle lyssna till ljudupptagningarna och att endast uppsatsförfattarna och handledarna för studien skulle ha tillgång till dem efter intervjuernas slut. Anledningen till att deltagarna tillfrågades om sin yrkestitel och antalet arbetade år i kommunen var att ha information tillgänglig för uppsatsförfattarna i det kommande arbetet med analys av resultatet och för att kunna ge uttömmande information angående använt material, då intervjupersonerna utgjorde materialet i uppsatsen. Även detta informerades deltagarna om.

Uppsatsförfattarna valde att bibehålla namnet på den aktuella kommunen, det vill säga Uddevalla kommun. Anledningen var att det inte finns någon annan kommun i Sverige som har arbetat så systematiskt med att införa måltidspedagogik som arbetssätt i kommunens förskolor. Uddevalla utgör så att säga måttstocken, förebilden, den kommun andra kommuner kan dra lärdom från, vilket man från Uddevallas sida inte fransäger sig utan snarare välkomnar besökare och efterföljare bland annat genom att skriva om sitt arbete på kommunens hemsida. Att som uppsatsförfattare anonymisera skulle i detta fall bli helt felaktigt.

Eftersom Hanna Sepp är sammankopplad med Läromat, som är involverat i projektet i Uddevalla kommun, valdes ytterligare en handledare till uppsatsen för att undvika jävsituation.

Resultat

Resultatet är indelat i två delar. Det första avsnittet ger bakgrundsinformation kring Uddevalla kommuns förutsättningar för implementering av måltidspedagogik utifrån Kingdons PSA-modell. I andra delen presenteras hur nyckelpersonerna upplevde införandet av måltidspedagogik under temat *Enkelt och roligt* för att förstå om det nya arbetssättet gjorde några förändringar i verksamheten.

Förutsättningar för implementering av måltidspedagogik

Problemström

Måltidssituationen och det bristande samarbetet mellan kök och pedagoger upplevdes som problem på en del av förskolorna i Uddevalla kommun. Innan införandet av måltidspedagogik upplevdes måltidssituationen flera gånger som stökig. Det blev många tillsägelser om uppförande och bordsskick samt ett väldigt fokus på de vuxna som agerade samtalsledare eller poliser. Barn med särskilda behov blev utpekade som syndabockar när de inte kunde sitta still eller krävde mycket uppmärksamhet. Måltiden var till viss del präglad av maktförhållandet mellan barn och vuxna men även av de regler och förhållningssätt till mat och måltider som de vuxna hade med sig i sina ryggsäckar, exempelvis kring bordsskick. Det fanns inte ett grundläggande, gemensamt synsätt kring hur en pedagogisk måltid skulle gå till och hur den specifika förskolan skulle förhålla sig till mat, vilken policy man skulle arbeta utifrån.

*Sen tyckte vi att det inte var något gott klimat i måltiden. Vi vuxna pratade mycket med varandra och barnen var inte delaktiga. Det var mycket pekpinne, sitt stilla. **Christoffer***

Tidigare präglades flera förskolor av stängda dörrar mellan köket och verksamheten vilket i sin tur ledde till dåligt samarbete över yrkesrollerna. Det fanns rent rumsliga hinder för nära kontakt – köket låg långt ifrån avdelningen och maten hämtades med vagn till avdelningen av vuxna. Barnen hade då sällan någon anledning att ta sig till köket och

kocken ingen anledning att vara ute på avdelningarna. Det pedagogiska arbetet skedde på avdelningarna och kockarna skötte sina uppgifter för sig själva i köket.

*Förut inne på avdelningarna var köket aldrig inne, för det var för långt och gå för att se hur vi hade det Förut hade vi ingen anledning att gå förbi köket för att man var inne på avdelningarna. **Christoffer***

I Uddevalla kommun tillhörde personalen på förskolan två olika förvaltningar - pedagogerna tillhörde *Enheten för Barn och utbildning* medan kockarna tillhörde *Kostenheten*. Detta innebar olika chefer och olika budgetar att förhålla sig till vilket ansågs vara ett problem för samarbetet över yrkesrollerna. Många kockar arbetade ensamma ute i köken och hade tidigare bara kontakt med övrig personal på den specifika förskolan. Detta påverkade möjligheten att lyfta matfrågor i gemensamma diskussioner då den pedagogiska personalen var betydligt fler och fokus hamnade på problem eller frågor ute i den pedagogiska verksamheten.

Förslagsström

Genom implementeringen av måltidspedagogik genomförde verksamheterna en rad aktiviteter som ledde till förändringar:

- Flertalet förskolor i Uddevalla kommun började att servera förskolans måltider i bufféform. På flera ställen byggdes flera icke fungerande stora gemensamma lekhallar om till trevliga restauranger för förskolans alla barn.
- Fler förskolor öppnade också upp för samarbete mellan kök och pedagogisk verksamhet. Barnen fick komma ut i köken och vara delaktiga i enklare måltidsförberedningar.
- De förskolor som bedrev egen odling i olika former sedan tidigare ändrade sitt förhållningssätt och arbetade mer medvetet med konceptet *Från jord till bord*. Tidigare syftade odling mer till att barnen skulle få ta med sig något hem.

- Sapere-metoden började användas som ett verktyg i hela verksamheten med bland annat frukt och grönsaker som alternativt pedagogiskt material.

Politisk ström

Uddevalla kommun sökte sig till projektet gällande måltidspedagogik genom Anita (Förskolechef) efter att hon fått information från *Nationellt centrum för måltid* om utbildningen. För att komma igång och skicka iväg personal samt att delta i projektet i större skala, söktes bidrag från *Hälsopolitiska rådet*. Tack vare bidrag fortsatte arbetet och flera förskolor tog till sig arbetssättet vilket möjliggjorde ett systematiskt och långsiktigt arbete i hela kommunen.

Policyentreprenörer

Till en början fanns det två personer, Anita (Förskolechef) och Christoffer (Diplomerad måltidspedagog), som var väldigt engagerande och drivna i frågan måltidspedagogik. Båda besatt egenskaper som gjorde att de kopplades till benämningen policyentreprenörer. Anita var ihärdig i sitt arbete med att sprida informationen om måltidspedagogik och hon såg till att kommunen var med i olika projekt som berörde mat på något sätt. En av de förskolor Anita var chef för hade genomfört ett antal aktiviteter redan tidigare, bland annat hade de arbetat med odling. På initiativ av Anita ansökte denna förskola i ett senare skede om deltagande i projektet om måltidspedagogik. Anita var även den som informerade övriga chefer på olika sammankomster. Med sitt engagemang lockade hon andra förskolechefer att ta med sig arbetssättet och intresset för måltidspedagogik till sina förskolor. Anitas initiativtagande till arbetssättet kom mestadels från eget engagemang och intresse kring ämnet vilket bekräftades i intervjun med henne.

Ja, jag har väl alltid varit intresserad av själva måltiden, att den inte bara är ett kostintag sen såg jag på ett mail att man kunde söka till en utbildning för måltidspedagog, och då frågade jag Christoffer om han inte ville söka till det här, för han var en av dom drivande av pedagogerna

Anita

Christoffer arbetade som förskolepedagog i en av Anitas förskolor. Hans engagemang och nyfikenhet för kompetensutveckling inom yrket, tillsammans med Anitas stöttning, gjorde det möjligt för honom att söka sig till en utbildning och därmed bli diplomerad måltidspedagog. Vid intervjutillfället var han ensam om denna titel. Hans uppdrag var att sprida kunskapen vidare och på så sätt "skapa ringar på vattnet". Kombinationen av expertkunskap inom området och insikt i den dagliga verksamheten gjorde att han kunde ge konkreta förslag, lösningar och tips. De vetenskapliga teorierna bakom måltidspedagogiken stärkte hans vilja att förmedla nya tankar och idéer till sina kollegor.

*.... nu får jag ju chansen att få någonting i ryggen, jag har ju massa idéer men jag har ju ingen fakta som ligger bakom, utan det är mycket såhär att "jag tror att det här är bra" och "det här kan säkert funka" och mycket att det är kul och så. Men jag hade ju inga teorier och ingen grund liksom att stå på Jag tycker ju också om att sprida, alltså jag tycker ju om att berätta för andra om mina idéer och det här var ju en perfekt kombination så då sökte jag **Christoffer***

Under projektets gång anslöts sig flera av nyckelpersonerna och blev policyentreprenörer. Inom den pedagogiska verksamheten arbetade samtliga förskolechefer aktivt med att implementera måltidspedagogik på sina förskolor. Kockarna i sin tur hade under projektets gång ett stöd i kommunens kostadministratör. Bland annat hade hon mail- och telefonkontakt med kockarna tillsammans med regelbundna besök för att förstärka deras ibland åsidosatta roll i verksamheten. I intervjun förtydligades att hon ville "peppa" kockarna i deras yrkesroll och få dem att känna sig lika viktiga för verksamheten som pedagogerna.

*.... det blir ofta en bortglömd grupp och det vill jag jättegärna ändra på och få fram dem och få med dem och jag pushade mycket för att de skulle delta i planeringsarbetet för den där mässan **Denise***

Enkelt & roligt - måltidspedagogik som arbetssätt

Implementeringens fotavtryck i helhet

Alla respondenter tyckte att arbetet med måltidspedagogik var positivt. Samarbetet mellan pedagogerna och kocken på verksamheten förändrades till det bättre i samband med implementeringen. Samtliga nyckelpersoner underströk att den främsta möjligheten med måltidspedagogik var att allt var rätt, det fanns inga fel. Måltiden utgjorde redan en stor del av vardagen på förskolan och det ansågs inte kostsamt att arbeta med måltidspedagogik när förändringen väl var gjord. Detta eftersom att det var samma mat, samma personal och barn. De frukter och grönsaker som användes i verksamheten var till och med billigare än annat pedagogiskt material som brukade finnas på förskolan, såsom pärlor och färg. Förutsatt att det var rätt implementerat och förankrat på alla nivåer var arbetssättet enkelt att ta till sig. Det handlade om att ändra förhållningssätt.

.... i det stora hela så har också den här tröskeln eller dörren mellan kök och övrig verksamhet, den finns inte, gränsen är mer utsuddad. Anita

Sen tror jag också att en av hemligheterna med det är att det är så lätt att implementera. Det liksom sköter sig lite själv. Det finns här, det är lätt, vi gör det, vi äter ju och vi har blivit mer medvetna om, det har väckt medvetenheten. Och förhållningssättet, det är, det är lätt och det är roligt, det är inget krångligt, så. Elisabeth

Maktförskjutning mellan barn och föräldrar

Implementeringen av måltidspedagogik gjorde avtryck i barnens förhållningssätt till nya grönsaker och frukter. Föräldrarnas reaktioner var positiva och många vittnade om barnens ökade benägenhet att prova mer frukt och grönt. Det skedde en maktförskjutning – barnen tog initiativ och ville visa sina kunskaper inom måltidsområdet, ett område som normalt hanterades och kontrollerades av föräldrarna. Ett exempel på detta var när en förskola gjorde egna chips och barnen fick recept med sig hem. Under lång tid efteråt sa många föräldrar att de gjorde chips hela tiden hemma eftersom barnet var pådrivande och

engagerat. På föräldramöten fick föräldrarna göra *Håriga mackan*, en mellanmålslek där man byggde sin egen macka och påläggen användes för att skapa hår, skägg, ögon, näsa, mun och liknande. De vuxna tog på detta sätt tydligt del av måltidspedagogiken och märkte hur deras barn arbetade kreativt och lustfyllt inom området. Måltiden blev ett verktyg för barnets utveckling och dess förmåga att själv ta kompetenta beslut.

*Hur gör vi för att få barnen att äta mer frukt och grönt? det är väldigt bra att göra såhär, att man avdramatiserar och så får de äta väldigt bra. Och så får vi också med familjerna när de kommer till affären Då kanske de vill ha den där broccolin för det var ju den broccoligubben som var på besök och vi gjorde broccolisoppa som var jättegod! **Christoffer***

Äta med alla sinnen - om glädje och lust

Det blev en bättre kommunikation med barnen med mindre pekpinnar i måltidssituationen. Det skapades nya samtal kring maten, även barnen emellan, samtal som sedan kunde fortsätta i lekar på avdelningarna eller utomhus. Genom redan tidigare känt och dels beprövat arbete med Sapere-metoden utvecklade måltidspedagogiken barnens förmåga att uttrycka sina åsikter, men även att respektera andras. Barnen fick stor frihet att upptäcka och uppleva mat utifrån sin egen utgångspunkt. Lusten och glädjen låg till grund för kontakten med mat, även om barnet kanske inte alltid ville smaka. Alla sinnen involverades och det var lätt att få in läroplanens olika delar och ämnen i vardagen med måltidspedagogik som verktyg.

*Sen tycker jag den här Sapere-metoden, just det här med att man ska få smaka, man ska få lyssna, man ska få känna, man ska få uppleva maten på så många olika sätt och det blir ju lustfyllt men det blir också en nyfikenhet. Man väcker en nyfikenhet, en lust hos barnen och så smakar de. **Erika***

*Jag tänker också att det handlar om lärande för hållbar utveckling, att det handlar om barnens rätt till, om man tänker, barnens rätt till sin kropp, barnens rätt till sin smak, alltså att det handlar om barns rättigheter. **Elin***

Införandet av måltidspedagogik gav kockarna möjlighet att stiga utanför det "gamla vanliga" och istället använda sig av hela sin professionella kompetens. Möjligheten att uttrycka sig genom olika färger och former på grönsaker, olika texturer, nya kryddor, smakkombinationer och upplägg fick ta större plats. Barnen serverades inte längre mat bara för att mätta, utan serverades istället en glädjefylld måltid med utökad nyfikenhet för alla sinnen.

*.... igår fick vi, hallonkräm höll jag på att säga men det var inte det vi fick. Vi fick rödbetsoppa som såg ut som hallonkräm Vi har aldrig någonsin ätit en maträtt, en soppa som ser ut som efterrätt. Men de åt det och det var gott. Jag smakade också, det var jättegott. **Eivor***

Konsten och privilegiet att uttrycka sig med ord

Intervjupersonerna menade att arbetet med måltidspedagogik förändrade måltidsituationen, som tidigare sågs som ett problem på flera förskolor. Genom att ändra och servera maten som bufféform fick barnen redan från ettårsåldern större möjlighet till att göra egna val och samtidigt träna sin samarbetsförmåga, sitt tålamod och sina motoriska färdigheter. För de barnen med "extra spring i benen" sågs den nya måltidssituationen som fördelaktig. Istället för att få tillsäkringar om att "sitta still", kunde de vuxna uppmuntra dessa barn till att gå och hämta mer, eller att hjälpa sina kamrater. Detta gav också barnen utrymme att upptäcka och utforska maten. Måltidspedagogikens arbetssätt påverkade förhållandet mellan barn och vuxna där barnen blev samtalspartners på mer lika villkor. Barnen fick vara med och uttrycka sina åsikter på ett kompetent sätt istället för att bli tillrättavisade.

*Jag tänker att det handlar om att vi tror på barnen, att de klarar av det. Att de blir självständigare, de får känna att de klarar mer än vad vi kanske har förväntat oss att de kan, tänker jag. **Eivor***

*.... vid bordet så blir inte samtalen: kan du skicka det här, jag vill ha det här, kan du skicka och så. Som det va det förut. Då va fokus ofta på mig som vuxen som satt vid måltiden, eller vid bordet. **Anita***

.... själva måltiden är verktyget för att utveckla barnet, vidga barnets vyer
.... få barnet till att utveckla sina möjligheter och se både estetiskt, träna
sina olika sinnen och framförallt utveckla sin förmåga att själv ta
kompetenta beslut. **Bodil**

Om ett barn vägrade äta morötter kanske det i själva verket var just rivna morötter som väckte olust hos barnet. Kokta morötter eller morötter i stavar däremot väckte kanske ett intresse hos samma barn. Intervjudeltagarna menade att måltidspedagogiken genom flerfaldig exponering, främst i olika former och konsistenser, gav barnen verktyg att uttrycka sig.

....det är en del som vi tycker är väldigt bra att ha med i måltidspedagogiken. som också gör att barnen får jobba med att ha ett eget inflytande, få va delaktiga i sin måltid på ett annat sätt då. **Anita**

Att man äger sin egen smak Kokta morötter gillar du, rårivna gillar du och jag gillar stavar. Samma sak men olika. att barnen lär sig ord på struktur, smak, form, så att dom kan säga att "jag gillar inte varma morötter" eller "jag gillar inte rivna". **Christoffer**

Kunskapsökning och förändrat förhållningssätt

Många av respondenterna ansåg att både kockarna och pedagogerna med måltidspedagogikens hjälp ökade sin kunskap om mat och måltid. Genom att bland annat föra grundliga diskussioner i arbetslagen kring förhållningssätt till måltiden ökades pedagogerna kompetens inom den pedagogiska måltiden. Måltidspedagogiken användes som ett sätt att förlänga det pedagogiska arbetssättet även under måltidssituationen.

Jag har ju ändrat mig helt. Nu har vi ju helt andra samtal när vi äter, alltså med barnen, men även vi vuxna. Jag vet nu hur en tallrik ska se ut och vad som är viktigt. Jag har tips på hur jag kan få barnen att prova att äta saker som dom inte törs Nu vet jag hur jag ska bemöta barnet som inte vågar, som inte testar, som är försiktigt, som inte äter eller som äter för mycket.

*Jag har verktygen till att få en väldigt trevlig stund. Som jag kan få i övriga verksamheten, men nu har jag det även kring måltiden, den har blivit likvärdig om inte nästan mera just för att den är så inne nu. Men den har blivit lika viktig som dom andra sakerna. Man går inte bara och äter och sen tillbaka, utan vi går till något som är pedagogiskt. **Christoffer***

Motstånd för implementering

Intervjupersonerna ansåg inte att implementeringsarbetet stötte på några större problem men under diskussion framkom ett antal möjliga hinder. Bland dessa nämndes brist på resurser i olika former, då utbildning skulle kunna leda till behov av extra personal och därmed en extra kostnad. Respondenterna lade till att politiska beslut ligger till grund för förskolornas finansiella resurser vilket skulle kunna innebära att de tillgängliga medlen kan variera över tid. En annan viktig aspekt ansågs vara de personliga attityderna hos personalen, både i köket och på avdelningarna samt på chefsnivå. Personal utan förståelse för vitsen med att arbeta med måltidspedagogik skulle kunna hindra samarbete mellan yrkesrollerna. Utan samarbete mellan förvaltningarna på chefsnivå skulle beslut ute på förskolan kunna fördröjas och skapa konflikter och därmed motverka förståelse för varandra.

*Jag tycker också att hinder är det här som du säger om förståelse, om man inte har en gemensam förståelse pedagogernas "det här gör vi redan". Det kan också vara ett hinder. Att dom upplever att "varför ska vi göra något som heter måltidspedagogik när vi är utbildade pedagoger? Vi är ju redan pedagoger, måste vi bli måltidspedagoger nu också då?" **Elin***

Diskussion

I detta avsnitt diskuteras val av material och metod, etiska aspekter samt studiens resultat. Avslutningsvis diskuteras idéer kring framtida forskning kring ämnet måltidspedagogik.

Metoddiskussion

I flera av intervjuerna nämns kockarna och deras arbetsätt innan och efter måltidspedagogikens införande. Även deras förhållningssätt till arbetsättet kom på tal ett flertal gånger. För att få en bredare bild över situationen hade en intervju med en av kommunens förskolekockar kunnat varit relevant. En anledning till att ingen kock blev kallad till intervju är dock att samtliga intervjudeltagare blev strategiskt utvalda då de utgör nyckelpersoner i det pågående arbetet med måltidspedagogik i Uddevalla kommun. I studien användes ett sannolikhetsurval. Om ett icke sannolikhetsurval hade använts istället hade materialet blivit för omfattande för studiens syfte. Det finns anledning till att fundera kring Christoffers roll och hans genomslagskraft som policyentreprenör då han är man i en kvinnodominerad miljö. Diskussionerna kring detta tas dock inte upp i denna studie på grund av studiens begränsade syfte. Ämnet är dock relevant för framtida forskning.

Kvalitativa intervjuer användes som metod. Fördelarna med en semistrukturerad frågeguide var att det gav många infallsvinklar och stor mängd material. En nackdel kan vara att bearbetningen av materialet tar längre tid (Bryman, 2011). För att underlätta arbetet med transkribering och analys delades detta upp mellan båda uppsatsförfattarna. En annan nackdel med mycket intervjudata är svårigheten att sälla bort irrelevant, men intressant information. Detta löstes genom upprepad genomläsning och bearbetning av texten med ständig återkoppling till syfte och bakgrund.

Pilotstudien valdes bort för att uppsatsförfattarna kände sig tillräckligt insatta i ämnet för att kunna utforma adekvata frågeställningar. Under arbetets gång framkom det att frågeställningarna var tillräckliga, det har inte funnits något behov av komplettering. En pilotstudie hade möjligtvis inte tillfört ytterligare aspekter. Under framtagandet av frågeguiden har så neutrala frågor som möjligt utformats för att få med intervjupersonernas upplevda möjligheter och hinder med arbetsättet. Samtidigt kan förförståelse kring ämnet utgöra ett hinder vid kvalitativa intervjuer då det kan vara svårt för moderatorn att inte bidra med egna åsikter eller tolkningar (Bryman, 2011). Förförståelsen påverkade även kroppsspråk och kommentarer från uppsatsförfattarna under intervjuerna och den positiva inställningen kan ha gjort att intervjupersonerna kan

känt att de inte har kunnat ta upp negativa aspekter i samma utsträckning. Samtidigt krävs en viss insikt och kunskap om diskussionsämnet för att kunna leda semistrukturerade intervjuer och tolka insamlad data (Bryman, 2011). Intervjupersonerna i denna studie utstrålade dock en väldig glädje över arbetet med måltidspedagogik och det upplevdes inte som att negativa aspekter medvetet valdes bort. Dock bör det hållas i åtanke att all insamlad data är nyckelpersonernas personliga reflektioner och att det inte gjorts några vetenskapliga mätningar av uppsatsförfattarna för att undersöka sanningshalten i påståendena.

Vad gäller Kingdons PSA-modell kunde endast en del av materialet inkorporeras i de tre strömmarna. Denna analysmodell utelämnade därmed mycket av det insamlade materialet eftersom frågorna under intervjuerna berörde betydligt mer än bara själva implementeringsprocessen. Vilken modell som skulle användas i materialanalysen blev inte tydligt förrän efter alla intervjuer var gjorda och det innebar att intervjufrågorna var inriktade på mer möjligheter/hinder, tankar kring själva måltidspedagogiken och hur den konkret hade fungerat i Uddevalla. Om Kingdons PSA-modell utgjort grunden för utformningen av frågeguiden hade antagligen arbetet med att få in materialet i de tre strömmarna underlättats. Det hade dock varit en del som saknats om frågor inte ställts kring själva måltidspedagogiken eftersom denna studie har som delsyfte att beskriva nyckelpersonernas personliga upplevelser av måltidspedagogiken och de möjligheter de anser finns med det nya arbetssättet.

Reflektion över etiska aspekter

Vi namnger ej förskolor eller personer som intervjuas och som är chefer för specifika förskolor (vilka kommer upp i intervjuerna) för att försöka säkerställa de rådande forskningsetiska principerna kring konfidentialitet (Vetenskapsrådet, 1990). Dock kan det vara svårt att dölja personerna bakom fiktiva namn eftersom det bara finns en verksamhetschef, bara en pedagog och en förskolechef som varit väldigt drivande och bara en kostadministratör i Uddevalla kommun. Känner man till kommunen och kommunens arbete med måltidspedagogik kan personerna lätt identifieras och utomstående kan utifrån vissa av de intervjuades titlar hitta vem det är som döljer sig bakom titeln. Intervjupersonerna är själva medvetna om att de är ensamma om en viss

yrkestitel. Ingen nämnde något om att de inte ville stå för sitt bidrag, däremot nämnde många att utomstående gärna fick ta kontakt med dem som kommun för att lära sig om deras arbete med måltidspedagogik i förskolan.

Hanna Sepp har varit viktig för arbetet i rollen som "gatekeeper" då hon varit kontaktpersonen till de intervjuade nyckelpersonerna (Bryman, 2011). Det bör dock tas i beaktande att hon är en av delägarna i företaget som drivit arbetet med måltidspedagogik i Uddevalla kommun. För att undvika en jävig situation och skydda aktuell uppsats från beroendeställning har Karin Højjer varit huvudansvarig handledare.

Resultatdiskussion

Uddevalla kommun har under de senaste två åren systematiskt arbetat med att införa måltidspedagogik i de kommunala förskolorna. De tre olika strömmarna i Kingdons teori skedde parallellt under samma tid och på samma plats vilket i sin tur ledde till att ett policyfönster öppnades (Altin et al, 2015). Detta gjorde Uddevalla kommun mottagliga för implementeringen av måltidspedagogik.

Implementeringsprocessen

Den tematiska analysen av materialet påvisade förekomsten av PSA-modellens alla tre strömmar, vilka krävs för att ett fönster för förändring ska öppnas. För att förändring ska komma till stånd krävs policyentreprenörer. I fallet med Uddevalla var två av nyckelpersonerna policyentreprenörer från första början men under tiden som arbetet fortskred blev ett flertal andra personer också policyentreprenörer. Samtliga policyentreprenörer hade två eller flera av de egenskaper som är nödvändiga enligt PSA-modellen (Altin et al, 2015; Guldbbrandsson & Fossum, 2009). Anita och Christoffer var särskilt ihärdiga i sitt arbete med att införa måltidspedagogik och utgjorde uppmuntrande exempel för övriga inom kommunens förskolor. Christoffer kunde använda sin expertis som pedagog för att övertyga andra pedagoger om fördelarna med det nya arbetssättet eftersom han kunde delge praktiska exempel från sin vardag. Övriga policyentreprenörer hade möjlighet att påverka sina verksamheter i och med sina positioner som förskolechefer, men besatt också ihärdighet i arbetet med förändringar av upplevda

problem i verksamheten. Kostadministratören Denise var ihärdig i sitt arbete för att få kockarna med på spåret.

Glädjefyllt lärande

Olika studier har visat att aktiviteter som odling och att få hjälpa till i köket påverkar barnens personliga utveckling och maktförhållandet mellan barn och föräldrar i frågan om mat, där barnen blir experter och kan utbilda föräldrarna (Sharma, Hedberg, Skala, Chuang & Lewis, 2015; Wistoft, 2013). Detta kunde nyckelpersonerna i Uddevalla bekräfta då de beskrev hur föräldrarna berättade om barnens entusiasm för att fortsätta experimentera med olika recept hemma såsom att göra egna chips. Att barn får ta plats och agera i vuxensfären i förskolan skulle kunna stärka deras självkänsla och självförtroende och skapa goda vanor för framtiden.

Intervjupersonerna upplevde att föräldrarna berättade om en ökad vilja hos barnen att äta mer grönsaker och frukt. Barnen tog initiativ till att frukt och grönt inhandlades eftersom de hade träffat på dessa i olika former på förskolan. Detta kan tolkas som en effekt av den ökade exponering som naturligt blir ett resultat av måltidspedagogiken. Studier där barn exponerats för olika livsmedel under en begränsad tid har visat sig minska tveksamhet för att prova ny mat även om effekten inte varit påvisbar en tid efter studiens slut (Reverdy, Chesnel, Schlich, Köster & Lange, 2008). I fallet med måltidspedagogik pågår arbetet med introduktion av och tillvänjning till nya livsmedel kontinuerligt och ej avgränsat, vilket skulle kunna öka möjligheterna för en permanent förändring av barnens inställning till olika matvaror. Detta skulle i sin tur kunna leda till förbättrade matvanor med större inslag av frukt och grönt och därmed minskad ohälsa i framtiden. Om arbetet påbörjas redan under barnets förskoletid med hjälp av måltidspedagogiken skulle dessa chanser möjligen förstärkas.

Efter införandet av måltidspedagogik upplevde respondenterna att samtalen med barnen blev annorlunda med större fokus på upptäckandets glädje och lust, vilket även märktes i konversationer och lek barnen emellan. Sensorisk träning i form av Sapere-metoden syftar bland annat till att förbättra barns ordförråd och möjligheter att uttrycka sig fullödigt kring sina sinnesintryck (Livsmedelsverket, 2015b), vilket skulle kunna ses som

ett sätt att bejaka barnens mänskliga rättigheter i form av rätten till sin egen smak och förmågan att förmedla sin åsikt till andra. Detta skulle kunna vara ett verktyg för barn med neofobi att utan tvång exponeras för okända livsmedel och på så sätt stegvis vänja sig, då studier visar att barn som får hantera mat utanför måltidssituationen lättare accepterar det nya (Coulthard, 2015; Dazeley & Houston-Price, 2015). Sapere-metoden kan ses som ett enkelt sätt att börja arbeta med måltidspedagogik. Det är dock viktigt att fortsätta arbetet kring förståelsen för förhållningssättets betydelse i den dagliga verksamheten. Måltidspedagogiken kan sägas ge ett gemensamt förhållningssätt och kan därmed skapa en röd tråd kring mat och måltid.

Det är tydligt att implementeringen av måltidspedagogik i Uddevalla kommun kunde genomföras tack vare en tidsmässig korrelation mellan de tre strömmarna i Kingdons modell såsom även Altin et al beskriver i sin analys av en implementeringsprocess (2015). Policyfönstret öppnades och genom förekomsten av först två, sedan flera starka policyentreprenörer kunde förslaget om det nya arbetssättet i form av måltidspedagogik antas och en förändring genomföras. Det som är utmärkande i Uddevalla kommun är hur antalet policyentreprenörer utökades samtidigt som ett flertal aktiviteter genomfördes för att lösa upplevda problem. Detta skulle kunna betyda att policyentreprenörer inte uppträder vid endast ett tillfälle i implementeringen utan att det är en pågående process. Många av respondenterna ansåg att hinder för implementering kunde återfinnas i den politiska sfären genom begränsad tillgång på resurser och bristande samarbete mellan olika förvaltningar. I sin analys av implementeringsprocessen visar Altin et al (2015) att alla tre strömmar i Kingdons PSA-teori måste kopplas samman för att policyfönstret ska öppnas och en förändring kunna komma till stånd. Fallerar en av strömmarna, öppnas inte fönstret. För kommunerna som skulle vilja införa måltidspedagogik är det därför viktigt att kontinuerligt fånga upp problem- och förslagsströmmar samt politiskt styrda möjligheter för att drivkraften hos eldsjälar inte ska gå förlorad.

Framtida forskning kring ämnet

Studien har relevans för mat- och måltidsområdet eftersom den fokuserar på måltider i offentlig miljö och hur mat kan användas som verktyg för pedagogiken i förskolan vilket kan påverka barnens matvanor och därmed framtida levnadsval. Eftersom

måltidspedagogik som arbetssätt är relativt nytt i Sverige hade det varit intressant att utvärdera effekterna i Uddevalla kommun efter ett antal år exempelvis 5 år, 10 år och 20 år. Kan det finnas några skillnader under skolans första år mellan barn från förskolor med måltidspedagogik och barn från förskolor utan? Vad skulle hända om måltidspedagogik infördes i skolorna i Uddevalla kommun? Det vore även intressant att göra studier kring attityder till mat, nya livsmedel och liknande under längre tid, mellan olika grupper, olika åldrar för att identifiera eventuella socioekonomiska skillnader. För att göra implementeringen av måltidspedagogik så naturlig som möjligt är en idé att denna pedagogik finns med redan under förskolläro-utbildningen. Pedagogerna skulle då ha arbetssättet med sig när de kommer ut i arbetslivet. Måltidspedagogikens påverkan på matvanorna utanför förskolan skulle kunna vara värt att studera eftersom en förändring av livsmedelsval i hemmet skulle kunna påverka framtida hälsosfaktorer, något som skulle kunna innebära stora samhällsliga vinster.

Slutsats

Nyckelpersonerna inom förskolan i Uddevalla kommun upplever måltidspedagogik som ett enkelt och lustfyllt arbetssätt som inkluderar flera av läroplanens mål och samtidigt ger samtlig personal inom förskolan ett gemensamt förhållningssätt kring mat och måltid.

Implementeringen av ett nytt arbetssätt kunde äga rum då flera faktorer samspelade och ledde till en möjlighet för förändring. Detta tillsammans med starka drivkrafter hos nyckelpersoner gjorde att förändringen kunde ske. Dock behövs fler studier kring implementering av måltidspedagogik för att fastställa om det är möjligt att införa på samma sätt i andra kommuner.

Referenslista

- Altin et al. (2015). Upgrading Preschool Environment in a Swedish Municipality: Evaluation of an Implementation Process. *Health Promotion Practice*, 16(4), ss. 583-591.
- Altin, C., Boldemann, C., Kvist Lindholm, S., Wejdmark, M., & Lättman-Masch, R. (07 2015). Upgrading Preschool Environment in a Swedish Municipality: Evaluation of an Implementation Process. *Health Promotion Practice*, 16(4), ss. 583-591.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder* (2:5 uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Clarke, V., & Braun, V. (2006). Using thematic analysis in psychology.
- Cooke, L. (2007). The importance of exposure for healthy eating in childhood: A review. *The Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 20, 294-301.
- Coulthard, H. (2015). Enjoyment of Tactile Play Is Associated with Lower Food Neophobia in Preschool Children. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 115(7), 1134-1140.
- Dazeley, P., & Houston-Price, C. (2015) Exposure to foods' non-taste sensory properties. A nursery intervention to increase children's willingness to try fruit and vegetables. *Appetite*, 84, ss. 1-6.
- Dazeley, P., Houston-Price, C., & Hill, C. (2012). Should healthy eating programmes incorporate interaction with foods in different sensory modalities? A review of the evidence. *The British Journal of Nutrition*, 108, 769-777.
- Guldbrandsson, K., & Fossum, B. (2009) An exploration of the theoretical concepts policy windows and policy entrepreneurs at the Swedish public health arena. *Health Promotion International*, 24(4).
- H. Helland, S., Bere, E., & Øverby, N. C. (2016). Study protocol for a multi-component kindergarten-based intervention to promote healthy diets in toddlers: a cluster randomized trial. *BMC Public Health*, 16(273).
- Hausner, H. (2005). Utveckling av smakpreferenser hos barn. i J. Benn, & K. Hjälmeskog (Red.), *Barn, mat och måltider* (ss. 23-48). Malmö: Gleerups.
- Hendy, H., & Raudenbush, B. (2000). Effectiveness of teacher modeling to encourage food acceptance in preschool children. *Appetite*, 34(1), 61-76.
- Janson, A. (2012). *Övervikt och fetma hos barn*. Hämtat från www.1177.se: <http://www.1177.se/Skane/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Overvikt-och-fetma-hos-barn/>
- Johansson, H. (2016). *Kommunala förskolor - måltidspedagogik i förskolan*. Hämtat från www.uddevalla.se: <http://www.uddevalla.se/barnutbildning/forskola/kommunalforskolor/maltidspedagogik.4.7d70873f152fa01dc9bf404.html>
- Jägerbrand, Y. (2016a). *Kostenheten*. Hämtat från www.uddevalla.se: <http://www.uddevalla.se/barnutbildning/kostenheten.4.44e712d11244efa80ca8000182.html>
- Jägerbrand, Y. (2016b). *Pressmeddelande - Kommunens förskolor med i stort forskningsprojekt*. Hämtat från www.uddevalla.se: <http://www.uddevalla.se/kommunpolitik/kommunfakta/press/pressmeddelande/nyhetsarkiv/nyheter2016/kommunensforskolormedistortforskningsprojekt.5.7d70873f152fa01dc9b15f3a.html>
- Kalich, K., Arnold, L., Austin, L., Bauer, D., McPartlin, D., & Ferri, N. (2010). Early Sprouts: Cultivating Healthy Food Choices in Preschool Children and Families. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 42.
- Kim, M.-H., & Chung, H.-K. (2014). Sensory education program development, application and its therapeutic effect in children. *Nutrition research and practice*, 8(1), 112.
- Livsmedelsverket. (2015a). *Bra mat i förskolan*. Hämtat från www.livsmedelsverket.se: <http://www.livsmedelsverket.se/globalassets/matvanor-halsa-miljo/maltider-var-d-skola-omsorg/forskola/rad-och->

- material/bra_mat_i_forskolan_livsmedelsverket.pdf?_t_id=1B2M2Y8AsgTpgAmY7PhCf
g%3d%3d&_t_q=bra+mat+i+f%C3%B6rskolan&_t_tags=language%3asv%2csiteid%
- Livsmedelsverket. (2015b). *Mat för alla sinnen - sensorisk träning enligt SAPARE-metoden.Handledningårskurs 4-6*. Hämtat från www.livsmedelsverket.se:
http://www.livsmedelsverket.se/globalassets/matvanor-halsa-miljo/maltider-var-d-skola-omsorg/skola/rad-och-material/sapere_livsmedelsverket_a4-mindre.pdf?_t_id=1B2M2Y8AsgTpgAmY7PhCf&_t_q=sapere&_t_tags=language%3asv%2csiteid%3a67f9c486-281d-4765-ba
- Livsmedelsverket.(2016). *Bra mat i förskolan, remissversion* Hämtat från www.livsmedelsverket.se: http://www.livsmedelsverket.se/globalassets/om-oss/remisser--aktuella/bra-mat-i-forskolan_remissversion_maj2016.pdf
- Lloyd-Williams, F., Bristow, K., Capewell, S., & Mwatsama, M. (2011). Young children's food in Liverpool day-care settings: a qualitative study of pre-school nutrition policy and practice. *Public Health Nutrition*, 14(10).
- Morris, J., & Zidenberg-Cherr, S. (2002). Garden-enhanced nutrition curriculum improves fourth-grade school children's knowledge of nutrition and preferences for some vegetables. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 102(1), 91-93.
- Mustonen, S., & Tuorila, H. (2009). Sensory education decreases food neophobia score and encourages trying unfamiliar foods in 8-12-year-old children. *Food Quality and Preference*, 21(4), 353-360.
- Mustonen, S., & Tuorila, H. (2010). Sensory education decreases food neophobia score and encourages trying unfamiliar foods in 8-12-year-old children. *Food Quality and Preference*, 21, ss. 353-360.
- Reverdy, C., Chesnel, F., Schlich, P., Köster, E., & Lange, C. (2008). Effect of sensory education on willingness to taste novel food in children. *Appetite*, 51(1), 156-165.
- Sepp, H. (2002). *Pre-school children's food habits and meal situation: factors influencing the dietary intake at pre-school in a Swedish municipality*. Uppsala : Acta Universitatis Upsaliensis.
- Sepp, H. (2013). *Måltidspedagogik - mat- och måltidskunskap i förskolan*. Lund: Författaren och Studentlitteratur.
- Sharma, S., Hedberg, A.-M., Skala, K., Chuang, R.-J., & Lewis, T. (2015). Feasibility and acceptability of a gardening-based nutrition education program in preschoolers from low income, minority populations. *Journal of Early Childhood Research*, 13(1), 93-110.
- Skolverket. (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98 Reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2016). *Barn och personal i förskolan hösten 2015*. Hämtat från www.skolverket.se: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3638>
- Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer - inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat från [codex.vr.se](http://www.codex.vr.se): <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>
- Wistoft, K. (2013). The desire to learn as a kind of love: gardening, cooking, and passion in outdoor education. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13(2).

Bilagor

Bilaga 1. Information till intervjupersoner

Intervjuer gällande måltidspedagogik och dess inverkan för Uddevalla kommuns förskolor

Du har blivit utvald till att delta i en intervju angående arbetet med måltidspedagogik i Uddevalla kommun. Vi är väldigt tacksamma över att du vill delta. Intervjuerna kommer att genomföras av Johanna Andersson och Marie Hansson Persson, gastronomistudenter på HKR (Högskolan i Kristianstad) och fungera som underlag för ett examensarbete inom ämnet mat- och måltidskunskap.Handledare är Hanna Sepp, forskare och grundare till Läromat, som är delaktig i arbetet kring måltidspedagogik kommunen.

Allt som sägs i intervjun och alla uppgifter om dig som deltagare kommer att hanteras konfidentiellt och enbart användas till denna studie och endast vara tillgängligt för oss studenter och vår handledare. I studien kommer du att vara anonym, men din arbetstitel skrivs ut i rapporten. Du kan när som helst välja att inte svara på en fråga under intervjun. Samtliga intervjuer kommer att spelas in och ljudupptagningen kommer endast användas i studiesyfte. Intervjun tar ca 50-60 minuter och kommer utgå från en framtagna frågeguide och vi ber dig att svara så utförligt som möjligt. För eventuell komplettering kan vi komma att kontakta dig via telefon eller mail efter intervjutillfället.

Intervjuschema för v.15, Uddevalla

Torsdag 14/4:

- Kl. 12:45-13:45, Intervju med Anita, (I konferensrum Rådslaget)
- Kl. 13:45-14:45, Intervju med Bodil, (på hennes kontor)
- Kl. 14:45-16, Fokusgrupp med Erika, Eivor, Elin, Elisabeth och Elsa (I konferensrum Rådslaget)

Fredag 15/4:

- Kl. 8.30-9.30, Christoffer
- Kl. 10:00-11.00, Denise

Om du har några frågor eller funderingar angående intervjun eller studien i övrigt, hör gärna av dig till johannas.andersson0154@stud.hkr.se eller marie.hansson0096@stud.hkr.se . Handledare Hanna Sepp: hanna.sepp@hkr.se

Tack för ditt deltagande!

Med vänliga hälsningar, Johanna Andersson och Marie Hansson Persson

Bilaga 2. Frågeguide

Frågor till Anita, förskolechef

Innan

- Berätta om hur du kom i kontakt med måltidspedagogik
- Varför ville du satsa på detta?

Praktiskt arbete

- Hur har arbetet sett ut under den tid du jobbat med att få in måltidspedagogik?
- Vilka ämnen får ni in idag (ex matte, naturvetenskap)? Vilka skulle kunna integreras tack vare måltidspedagogiken?
- Hur integreras olika kulturer/barn med annan bakgrund?

Observationer i verksamheten

- Reaktionen från pedagoger/kockar/föräldrar/andra förskolor?
- På vilket sätt skiljer sig verksamheten idag från tiden innan ni införde måltidspedagogik?

Reflektioner/framtiden

- Vilka möjligheter ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Vilka hinder ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Framtiden – hur tänker du? Vilka utvecklingsområden finns det?
- Hur ser arbetet ut med profilförskolorna ut?
- Vilka råd vill du ge till andra kommuner som kanske är nyfikna men tveksamma till att det går att genomföra?

Frågor till Bodil, Verksamhetschef Förskolekontoret

Innan

- Berätta om hur du kom i kontakt med måltidspedagogik

Praktiskt arbete

- Varför jobba med måltidspedagogik i förskolan? Vad vill du förmedla/kommunicera till andra kring ämnet?
- Hur har arbetet sett ut under den tid ni jobbat med att få in måltidspedagogik?
- Framgångar/motgångar

Observationer i verksamheten

- Reaktionen från pedagoger/kockar/verksamhetschefer/andra förskolor?

Reflektioner/framtiden

- Vilka möjligheter ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Vilka hinder ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Framtiden – hur tänker du? Vilka utvecklingsområden finns det?
- Vilka råd vill du ge till andra kommuner som kanske är nyfikna men tveksamma till att det går att genomföra?

Frågor till Christoffer, Förskolepedagog + måltidspedagog

Innan

- Berätta om hur du kom i kontakt med måltidspedagogik
- Vad hade du för tankar kring pedagogiken innan kursen?
- Tankar efter kursen?

Praktiskt arbete

- Hur använde du dig av måltidspedagogik i början? Har det arbetssättet förändrats på något sätt? Hur?
- Berätta om din vardag och hur du jobbar med måltidspedagogik. Hur ser exempelvis måltiderna ut?
- Vad vill du kommunicera med hjälp av måltidspedagogik?
- Vilka ämnen får ni in idag (ex matte, naturvetenskap)? Vilka skulle kunna integreras tack vare måltidspedagogiken?

Observationer i verksamheten

- Vilka reaktioner får du från barnen? Pedagoger? Föräldrar?
- Hur förhåller sig flickor respektive pojkar till uppgifterna? Ser du någon skillnad i deras sätt efter införandet av måltidspedagogik?

Reflektioner/framtiden

- På vilket sätt skiljer sig verksamheten idag från tiden innan ni införde måltidspedagogik?
- Vilka möjligheter ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Vilka hinder ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Framtiden – hur tänker du? Vilka utvecklingsområden finns det?

Frågor till Denise, kostadministratör/utbildare

Innan

- Berätta om hur du kom i kontakt med måltidspedagogik
- Varför jobba med måltidspedagogik i förskolan? Vad vill du förmedla/kommunicera till andra kring ämnet?

Praktiskt arbete

- Berätta om ditt arbete i kommunen
- Hur har arbetet sett ut under den tid ni jobbat med att få in måltidspedagogik?
- Framgångar/motgångar

- Hur arbetar du med temat "månadens grönsak"?

Observationer i verksamheten

- Reaktionen från pedagoger/kockar/verksamhetschefer/andra förskolor?

Reflektioner/framtiden

- Vilka möjligheter ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Vilka hinder ser du med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Framtiden – hur tänker du? Vilka utvecklingsområden finns det?
- Hur ser arbetet ut med profilförskolorna ut?
- Vilka råd vill du ge till andra kommuner som kanske är nyfikna men tveksamma till att det går att genomföra

Frågor till Erika, Eivor, Elin, Elisabeth och Elsa, förskolechefer + skolutvecklare

Diskussionsfrågor

- Berätta om hur ni kom i kontakt med måltidspedagogik
- Hur har arbetet sett ut under den tid ni jobbat med att få in måltidspedagogik?
- Framgångar/motgångar
- Vilka möjligheter ser ni med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Vilka hinder ser ni med att använda måltidspedagogik i förskolan?
- Framtiden – hur tänker ni? Vilka utvecklingsområden finns det? "Månadens grönsak"
- Vilka råd vill ni ge till andra kommuner som kanske är nyfikna men tveksamma till att det går att genomföra?

Under fokusgruppen kommer vi att använda av oss av en visuell intervjuguide.